

Nr 35.

Ankom till riksdagens kansli den 25 maj 1939 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om skyddskoppympning m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Genom en den 10 mars 1939 dagtecknad proposition, nr 182, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet hållna protokoll, föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade, här nedan införda förslag till förordning om skyddskoppympning samt lag om upphävande av 128 § strafflagen för krigsmakten.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehaft två i andra kammaren väckta motioner, nämligen motionerna nr 410 av herr *Eriksson* i Sandby och nr 411 av herr *Lundqvist*.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för propositionen, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen.

Jämlikt bemyndigande den 23 februari 1934 tillkallade dåvarande chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, den 26 i samma månad landshövdingen K. E. Tiselius, tillika ordförande, förste provinsialläkaren G. A. L. Halldén, dåvarande professorn vid karolinska mediko-kirurgiska institutet I. F:son Holmgren, föreståndaren för statens bakteriologiska laboratorium professorn C. A. Kling samt ledamoten av riksdagens andra kammare redaktören O. E. Olovson att inom socialdepartementet såsom sakkunniga biträda med behandling av frågan om den nuvarande obligatoriska barnvaccinationens bibehållande. De sakkunniga, som antogo benämningen »Vaccinationsutredningen», avgåvo år 1937 betänkande med förslag till lag om skyddskoppympning m. m. (statens offentliga utredningar 1937: 28). Betänkandet var icke enhälligt, i det att två av utredningens ledamöter (herrar Kling och Halldén) avgåvo särskilt yttrande, innefattande ett av dem utarbetat förslag till lag om skyddskoppympning jämte motivering för detsamma.

Det genom propositionen framlagda förslaget grundar sig på det förslag, som avgivits av majoriteten inom vaccinationsutredningen (herrar Tiselius, Holmgren och Olovson).

För de i motionen II: 410 framställda yrkandena, vilka avse vissa ändringar i propositionens förslag, kommer redogörelse att lämnas vid behandlingen av de särskilda paragraferna.

I motionen II: 411 yrkas, att riksdagen i anledning av propositionen måtte besluta att antaga förordning om skyddskoppypmpning i enlighet med det av utredningsminoriteten avgivna lagförslaget.

Sistnämnda förslag, vilket såsom bilaga E finnes fogat vid propositionen, är av följande lydelse:

Förslag
till
Lag
om skyddskoppypmpning.

Om ympningsplikt.

1 §.

Till förekommande av smittkoppsjukdom och sådan sjukdoms spridning är envar pliktig att, i enlighet med vad i denna lag stadgas, undergå ympning med skyddskoppor.

2 §.

Barn skall undergå skyddskoppypmpning senast under det kalenderår, då det fyller två år.

År på grund av förordnande, som i 6 § sista stycket sägs, ympningsplikt, som här ovan stadgas, icke gällande å barnets boningsort under någon del av det år, då ympning enligt vad ovan sagts senast skall äga rum, må med ympningen anstå till det år då ympningsplikt ånyo blir för boningsorten gällande.

3 §.

Oberoende av skyddskoppypmpning, som äger rum enligt 2 §, åligger ympningsplikt

- a) dem, som börja tjänstgöring på grund av fast anställning vid försvarsmakten;
- b) värnpliktiga, som börja första tjänstgöring under fredstid;
- c) dem, som inkallas till tjänstgöring för rikets försvar eller säkerhet, i den omfattning Konungen så förordnar;
- d) den, som intages på tvångsarbetsanstalt;
- e) från utrikes ort inkommande person, därest det finnes anledning att befara, att smittkoppsjukdom genom denne kan införas i riket; samt
- f) den, som kan antagas hava kommit i beröring med koppsmittad eller av särskild anledning kan väntas komma i beröring med sådan.

4 §.

Vid inträffad eller hotande smittkoppsepidemi må ympning påbjudas i den omfattning, som prövas erforderligt. Beslut härom meddelas av länsstyrelsen. I beslutet skall angivas den ort eller det område, där ympningsplikt skall inträda, jämte ympningspliktens omfattning i övrigt.

Beträffande försvarsmakten eller enhet därav meddelas sådant beslut av vederbörande chef.

Det åligger tjänsteläkare att, när anledning därtill uppkommer, skyndsamt göra framställning angående meddelande av beslut, varom i denna paragraf sägs.

5 §.

Ympningsplikt enligt denna lag föreligger icke beträffande den, som haft smittkoppor eller som under de närmast föregående fem kalenderåren här i riket bevisligen undergått verksam skyddskoppympning.

6 §.

Från skyddskoppympning skall den undantagas, som till följd av sjukdom eller sjukdomsanlag eller allmän svaghet kan komma att erhålla men av ympningen.

Föreligger på grund av sjukdom eller sjukdomsanlag hos någon i den ympningspliktiges omgivning anledning antaga, att hälsofara för den ympningspliktige eller annan skulle uppstå genom ympningen, må ock undantagande från ympning medgivnas.

Sådant undantagande meddelas av den, som enligt 9 § utsetts eller förordnats att vara offentlig ympare, och skall avse viss tid, högst tre år för varje gång.

Har barn under minst tre år i följd varit jämlikt första stycket undantaget från ympning och kan det av anledning, som där sägs, fortfarande antagas erhålla men av ympningen, må medicinalstyrelsen efter framställning av den, som är ansvarig för barnets befordran till ympning, för framtiden undantaga barnet från ympning som avses i 2 §.

Säger sig någon, som är ansvarig för barns befordran till ympning enligt 2 § hysa farhågor för att ympningen skall för barnet medföra ohälsa, som ej blott är tillfällig, och har undantagande icke kunnat ske i enlighet med vad ovan i första eller andra stycket sägs, har han att till medicinalstyrelsen ingiva ansökan om barnets fritagande från ympning. Skulle det av den av medicinalstyrelsen i ärendet förebragta utredningen framgå, att skäl föreligga för antagandet, att ympningen kan medföra ej blott tillfällig ohälsa, skall medicinalstyrelsen fritaga barnet från ympning. Finner styrelsen, att framställningen icke kan bifallas, har den att underställa ärendet Kungl. Maj:ts prövning.

Om undantagande från ympning, som ovan i denna paragraf avses och om anledningen därtill, skall vederbörande hälsovårdsnämnd underrättas.

Vid inträffad eller hotande epidemi av annan sjukdom än smittkoppor eller då så eljest provas nödvändigt ur hälsovårdssynpunkt, äge Konungen förordna, att ympningsplikt enligt 2 § första stycket skall under viss bestämd tid icke vara gällande beträffande landet i dess helhet eller viss del därav, samt att ympningsplikt enligt 3 § a), b) och d) skall under sådan tid föreligga allenast i den omfattning Konungen bestämmer.

7 §.

Den, som icke efter början av de närmast föregående fem kalenderåren här i riket undergått skyddskoppympning och som icke haft smittkoppor, må icke vinna anställning eller för egen utbildning börja tjänstgöring vid sjukvårdsanstalt, vid den allmänna hälsovården i egenskap av tillsyningsman, vid lots- eller tullstaten, vid luftfart, i civil tjänst vid militär förläggning, i polistjänst eller inskrivas å sjömanshus.

Om behörighet att utöva ympning och om offentlig ympare.

8 §.

Skyddskoppypmpning må icke verkställas av annan än den, som äger behörighet att utöva läkarkonsten.

Utän hinder av vad sålunda stadgats må för verkställande av ympning enligt 4 § förordnas medicine kandidat, som undergått föreskriven kurs i skyddskoppypmpning. Sådant förordnande meddelas av medicinalstyrelsen.

9 §.

Med offentlig ympare förstås i denna lag den, som jämlikt 14 § utsetts att verkställa ympning eller som av medicinalstyrelsen därtill förordnats.

Civil tjänsteläkare är skyldig att verkställa ympning inom sitt tjänstgöringsdistrikt, såframt icke medicinalstyrelsen helt eller delvis befriat honom därifrån och utsett annan offentlig ympare. Sådän skyldighet åligger dock ej förste provinsialläkare.

För område, inom vilket skyddskoppypmpning enligt 4 § påbjudits, må på därom gjord framställning medicinalstyrelsen tillfälligt förordna offentlig ympare.

Om förordnande av sådan ympare samt om hans tjänstgöringsområde och tjänstgöringstid meddelar medicinalstyrelsen underrättelse till länsstyrelsen, tjänsteläkaren och hälsovårdsnämnden.

Om ympare inom försvarsmakten föreskriver vederbörande sjukvårdsmyndighet.

Om ympämne.

10 §.

Skyddskoppypmpning skall ske med animalt ympämne (animal vaccin).

På Konungen ankommer att rörande framställning, handhavande, tillhandahållande och försäljning av ympämne meddela de allmänna föreskrifter, som kunna befinnas erforderliga.

Om skyddskoppypmpningens verkställande och anordnande.

11 §.

Det åligger hälsovårdsnämnden inom kommunen samt inom försvarsmakten vederbörande chef att vaka över, att skyddskoppypmpningen utföres i enlighet med gällande lag.

Föräldrar, förmyndare eller annan, som det åligger att hava vård om person för vilken plikt att undergå ympning föreligger, svare för att denne befordras till föreskriven ympning.

12 §.

Efter verkställd ympning skall, för utrönandet av dess utfall, den ympade besiktigas av ymparen eller annan läkare, som därtill förordnats. Särskilt förordnad besiktningsförrättare skall ofördröjligen till ymparen insända bevis om besiktningen och vad därvid framgått.

Visar sig vid besiktning, att ympningen icke slagit an, och bliver vid förnyad ympning inom ett år därefter resultatet enahanda, anses verksam ympning ändock hava ägt rum.

Den, som ympats med stöd av bestämmelser i 4 § första stycket, vare ej pliktig undergå besiktning. För försvarsmakten gäller vad den högsta sjukvårdsmyndigheten därom bestämmer.

13 §.

Då ympning verkställts med stöd av bestämmelserna i 3 § a), b) eller c) eller på grund av beslut enligt 4 § andra stycket, skall anteckning om ympningen och dess utfall göras i den ympades inskrivningsbok eller däremot svarande handling.

Då i annat fall än nu sagts ympning anordnats av offentlig myndighet och besiktning verkställts, åligger det ymparen att för varje ympad person på begäran kostnadsfritt utfärda intyg om ympningen och dess utfall.

Jämväl beträffande uppskov med ympning, som meddelats enligt 6 § första eller andra stycket skall offentlig ympare kostnadsfritt utfärda intyg enligt föreskrivet formulär, i vilket skall angivas anledningen till uppskovet.

14 §.

I stad, köping eller municipalsamhälle med egen tjänsteläkare åligger det hälsovårdsnämnden att på lämpligt sätt anordna ympning för allmänheten och utse ympare.

För befolkningen å andra orter samt på landsbygden böra anordnas ympnings- och besiktningsmöten. Plan för dylika möten uppgöres av kommunens hälsovårdsnämnd i samråd med vederbörande tjänsteläkare och underställes för fastställelse förste provinsialläkaren, som förordnar ympare, där sådan ej förordnats av medicinalstyrelsen, samt i fall av behov särskild besiktningsförrättare.

Hälsovårdsnämnden har att för mötet upplåta lämplig lokal, där så erfordras belyst och uppvärmd.

Skyddskoppympning enligt 3 § a), b) och c) ävensom ympning, som på bjudits enligt 4 § andra stycket, anordnas av vederbörande chef. Om ympning enligt 3 § d) föranstaltar direktören för anstalten och om ympning enligt 3 § e) och f) vederbörande hälsovårdsnämnd.

15 §.

Ympning, som verkställs å ympnings- eller besiktningsmöte eller eljest på föranstaltande av offentlig myndighet, är avgiftsfri. Till ymparen eller besiktningsförrättaren utgår för varje ympad eller besiktigad person eller för person, som undersökts för ympning men ej ympats, ersättning av statsmedel med belopp, som Konungen bestämmer. Där ymparen eller besiktningsförrättaren icke är bosatt å orten, äger han därjämte rätt till resekostnads- och traktamentsersättning av statsmedel enligt av Konungen fastställda grunder.

Om kontroll över skyddskoppympningen.

16 §.

Om ympning och dess utfall enligt verkställd besiktning skall ymparen göra anteckning i en särskild ympningsjournal enligt av medicinalstyrelsen fastställt formulär.

Har hälsovårdsnämnd jämlikt 17 § andra stycket tillställt offentlig ympare förteckning över personer, som ej inom i 2 § nämnd tid undergått skyddskoppympning, skall ymparen dessutom i densamma göra anteckning om var-

je av honom å dessa personer verkställd ympning genom angivande av dagen för ympningen och därefter återsända förteckningen till hälsovårdsnämnden.

Före den 10 januari skall uppgift om ympning, som under nästföregående kalenderår verkställts på förut icke verksamt ympad person, av ymparen genom utdrag av ympningsjournalen insändas till vederbörande pastors-ämbete, som har att ofördröjligen i församlingsboken göra anteckning om ympningen och sist den 31 januari insända utdraget till vederbörande tjänsteläkare.

Före den 31 januari skall dessutom till vederbörande tjänsteläkare insändas uppgift om antalet ympningar, som under det föregående kalenderåret utförts på förut ympade personer (revaccination).

17 §.

Före januari månads utgång skall pastorsämbete till hälsovårdsnämnden i kommunen översända förteckning över de barn, som under nästföregående kalenderår fyllt två år, men ej undergått föreskriven skyddskoppympning.

Efter mottagandet av sådan förteckning, som i föregående stycke sägs, skall hälsovårdsnämnden tillställa målsmannen till barn, som vistas inom kommunen, en skriftlig anmaning enligt fastställt formulär att inom angiven tid låta ympa barnet eller att styrka att ympning redan skett eller att barnet undantagits från ympning samt meddela tid och plats för ympningsmöte. Beträffande barn, som vistas på annan ort, skall hälsovårdsnämnden göra anmälan hos hälsovårdsmyndigheten därstädes, som därefter har att tillse, att skyddskoppympning behörigen äger rum. Förteckningen skall därefter översändas till den offentliga ymparen, som jämlikt 16 § andra stycket har att däri göra anteckning om av honom ympade barn.

I allmän eller enskild skola eller läro- eller uppfostringsanstalt må icke till undervisning eller vård mottagas lärjunge, som icke undergått skyddskoppympning. Vad nu stadgats, äger dock icke tillämpning, där lärjunge jämlikt bestämmelse i 6 § är från ympning undantagen. Ej heller må lärjunge förmenas inträde i folkskola, dövstumskola eller anstalt för blinda eller för sinnesslöa på grund av att han icke undergått skyddskoppympning eller intagande i uppfostringsanstalt av sådan grund förvägras.

När årligen förteckning upprättas över de barn inom skoldistriktet, vilka under året inträda i den för skolgång bestämda åldern, åligger det pastorsämbete att om dem, som ej undergått föreskriven skyddskoppympning underätta vederbörande hälsovårdsnämnd, som i avseende å de ej skyddskoppymgade har att vidtaga på nämnden ankommande åtgärder.

Hälsovårdsnämnden har att i årsberättelsen över sin verksamhet lämna redogörelse för vad den under året åtgjort jämlikt bestämmelserna i denna paragraf.

18 §.

Föreligger för stad anledning till avvikelser från i 16 eller 17 § givna kontrollbestämmelser, må medicinalstyrelsen, på framställning av hälsovårdsnämnden, medgiva de ändringar eller undantag, som finnas påkallade och icke försvåra kontrollen över skyddskoppympningen i övrigt.

Om tillsyn över skyddskoppympningen.

19 §.

Högsta tillsynen över skyddskoppympningen i riket tillkommer medicinalstyrelsen i enlighet med den för styrelsen gällande instruktionen.

Tillsynen över skyddskoppymningen av värnpliktiga eller vid krigsmakten fast anställda tillkommer i samråd med medicinalstyrelsen försvarsväsendets högsta sjukvårdsmyndigheter.

20 §.

Länsstyrelsen har att vaka däröver, att hälsovårdsnämnderna fullgöra vad dem åligger med hänsyn till skyddskoppymningen, för vilket ändamål länsstyrelsen, då sådant finnes av nöden, äger förelägga lämpliga viten.

21 §.

Beträffande förste provinsialläkares, provinsial- eller extra provinsial-, stads-, köpings- och municipalläkares åligganden med avseende å skyddskoppymningen stadgas i gällande läkarinstruktion.

Om ersättning för skada till följd av ympning.

22 §.

Har till följd av ympning uppkommit sjukdom eller skada och varar denna längre än tre veckor efter ympningen, må, där Konungen finner förhållandena därtill föranleda, ersättning utgå av allmänna medel. Rörande ersättningens bestämmande skola föreskrifterna i lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete i tillämpliga delar lända till efterrättelse.

Om ersättning för sjukdom eller skada till följd av ympning, som verkstälts under militär tjänstgöring, är särskilt stadgat.

Föreskrifter i avseende å lagens efterlevnad.

23 §.

Underlåter någon, som jämlikt 11 § andra stycket är ansvarig för fullgörande av den i 2 § omförmålda ympningsplikt, att uppfylla vad honom sålunda åligger, äger hälsovårdsnämnden att medelst föreläggande av vite, som ej må överstiga tjugo kronor, tillhålla den försumlige att fullgöra sin skyldighet. Tredskas han ändock, må hälsovårdsnämnden anmäla förhållandet hos länsstyrelsen, som äger att vid förhöjda viten giva enahanda föreläggande.

24 §.

Underlåter ympningspliktig som i 3 § a) eller b) eller i 4 § omförmåles att fullgöra sin ympningsplikt, straffas med böter från och med 5 till och med 50 kronor.

Lag samma vare, om ledamot av styrelse för skola eller läro- eller uppfostringsanstalt eller, där sådan styrelse ej finnes, vederbörande föreståndare i strid mot vad i 17 § tredje stycket stadgas i skolan eller anstalten intager lärjunge, vilken icke må där intagas, eller om någon i strid mot vad i 7 § stadgas anställer eller mottager eller å sjömanshus inskriver person, som där omförmåles.

Ej må straff enligt denna paragraf tillämpas, där förseelsen enligt allmänna strafflagen bör beläggas med strängare straff. Den, som är i tjänstgöring vid mobiliserad avdelning av krigsmakten eller eljest inkallats till tjänstgöring för rikets försvar, är för underlåtenhet att fullgöra honom åliggande ympningsplikt underkastad straff efter strafflagen för krigsmakten, varom är i nämnda lag stadgat.

25 §.

Till dagsböter dömes, där förseelsen ej är belagd med strängare straff enligt allmänna strafflagen,

a) den som verkställer skyddskoppympning utan att vara därtill behörig; samt

b) ympare eller besiktningsförrättare, som vid ympning eller besiktning eller eljest vid fullgörande av vad honom enligt denna lag åligger visar vårdslöshet, oförstånd eller oskicklighet.

Den som under tid, då han är ställd under åtal för förseelse, varom under a) sågs, fortsätter samma förseelse, skall för var gång åtal därför anhängiggöras fällas till särskilt ansvar.

26 §.

Förseelse mot denna lag åtalas av allmän åklagare vid polisdomstol, där särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare och, där sådan icke finnes, vid allmän domstol. Åtal för fel, som i 25 § b) avses, skall dock alltid anhängiggöras vid allmän domstol.

27 §.

Böter och viten, som ådömas enligt denna lag, tillfalla kronan. Saknas tillgång till deras gäldande, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

I fråga om de skäl, motionärerna anfört till stöd för sina yrkanden, får utskottet hänvisa till motionerna.

Vid redogörelsen för de nu till behandling föreliggande förslagen kommer utskottet att följa den indelning av ämnet, som iakttagits i propositionen.

Huvuddragen av gällande svensk skyddskoppympningslagstiftning.

Gällande lag om skyddskoppympning av den 2 juni 1916, vilken lag åren 1926, 1930 och 1934 undergått vissa ändringar, förpliktar (1 §) envar att till förekommande av smittkoppsjukdom och sådan sjukdoms spridning undergå ympning med skyddskoppor (vaccination eller revaccination). Barn skall i regel undergå sådan ympning senast under det kalenderår, då det fyller sex år (2 §).

Utöver och oberoende av denna allmänna ympningsplikt beträffande barn föreligger enligt 3 § skyldighet att undergå ympning (revaccinering) jämväl i vissa andra fall. Omedelbart på grund av lagens stadgande gäller detta beträffande 1) dem, som börja fullgöra tjänstgöring på grund av fast anställning bland manskapet vid hären eller marinen [3 § a)]; 2) värnpliktiga, som börja första tjänstgöring under fredstid för sin utbildning [3 § b)]; samt 3) den, som intages å tvångsarbetsanstalt [3 § e)]. Härutöver äger emellertid dels Konungen att i den omfattning, som prövas nödvändig, påbjuda ympningsplikt för värnpliktiga, som inkallas till tjänstgöring för rikets försvar [3 § c)]; dels ock vederbörande hälsovårdsmyndighet att förordna om ympning av ut-

länningar, som inkomma i riket för att söka arbetsanställning, därest myndigheten finner anledning befara, att smittkoppsjukdom genom dem kan införas i riket [3 § d)].

Enligt 6 § är vidare revaccinering föreskriven såsom villkor för vinnande av anställning i vissa yrken, där behovet av skydd mot smittkoppor är särskilt framträdande. Sålunda må icke någon, för såvitt han ej förut haft smittkoppor, inskrivas å sjömanshus, vinna anställning vid tullverket eller vid den allmänna sjukvården eller vid hälsopolis, efter avlagd medicine kandidatexamen börja tjänstgöring vid sjukvårdsanstalt eller antagas till elev vid undervisningsanstalt för barnmorskor eller vid sjuksköterskekurs utan att hava i riket undergått vederbörlig skyddskoppypning tre gånger eller någon gång efter början av de närmast föregående fem kalenderåren.

Vid inträffad eller hotande smittkoppepidemi må slutligen ympningsplikt påbjudas i den omfattning, som finnes erforderlig. Beslut i sådant avseende meddelas av länsstyrelsen efter framställning av vederbörande tjänsteläkare eller hälsovårdsmyndighet, dock att i fråga om truppförband eller del därav eller flottans station eller flottavdelning beslut meddelas av vederbörande chef (4 §).

Emellertid upptagas i lagen vissa undantag i fråga om den föreskrivna ympningsskyldigheten. För den, som förut haft smittkoppor eller vilken undergått vederbörlig skyddskoppypning här i riket tre gånger eller någon gång efter början av de senast förflutna fem kalenderåren, föreligger sålunda icke i något fall ympningsplikt (5 § 1 mom.).

Härutöver föreligga enligt lagen möjligheter dels till individuellt undantagande från ympning antingen för viss bestämd tid eller över huvud, dels ock till tillfällig men mera generellt gällande suspendering av ympningsplikten.

Vad beträffar det individuella undantagandet från ympning, så kan detta i första hand grundas å medicinska skäl (5 § 2 mom.). Undantagande från ympning kan ock ske av andra skäl. Gällande lag innehåller nämligen i 5 § 3 mom. en s. k. samvetsklausul. Enligt denna kan barn undantagas från ympning enligt 2 §, därest den, som är ansvarig för barnets befordran till ympning, säger sig hysa farhåga för att ympningen skall för barnet medföra ohälsa, som ej är blott tillfällig, samt det tillika med hänsyn till av sökanden förebragta omständigheter måste antagas, att sådan farhåga har sin grund i personlig erfarenhet om något fall av dylik ohälsa, som han haft skäligen anledning anse hava inträffat i samband med ympning av barn. Önskas undantagande å nu angivna grund, skall därom göras skriftlig ansökning hos medicinalstyrelsen. Finner medicinalstyrelsen vid prövning av ansökning, som rätteligen skett, sådana skäl icke vara förebragta, att undantagande från ympning må meddelas, har styrelsen att underställa ärendet Kungl. Maj:ts prövning.

Möjlighet att tillfälligt men mera generellt suspendera eljest bestående ympningsplikt infördes genom elt år 1930 beslutat tillägg till lagstiftningen (5 § 4 mom.). Tillägget var i första hand föranlett av de erfarenheter, som under de närmast föregående åren gjorts rörande en viss komplikation till skydds-

koppypmpningen, den s. k. postvaccinala encefaliten. För att i görligaste mån förekomma denna komplikations uppträdande ansågs det bland annat vara erforderligt, att möjlighet bereddes till inställande av den offentliga skyddskoppypmpningen i den utsträckning, som i särskilda fall kunde prövas nödvändigt ur hälsovårdssynpunkt. Enligt tilläggsstadgandet äger Konungen att vid inträffad eller hotande epidemi av annan sjukdom än smittkoppor eller då så eljest prövas nödvändigt ur hälsovårdssynpunkt förordna, att ympningsplikt enligt 2 § — som avser den allmänna barnympningen — skall under viss bestämd tid icke vara gällande beträffande landet i dess helhet eller viss del därav samt att revaccinationsplikt för militärpersoner och dem som intagas å tvångsarbetsanstalt skall föreligga allenast i den omfattning Konungen bestämmer. Det är att märka, att sådant förordnande allenast medför ett framskjutande av tiden för ympningspliktens fullgörande. Sedan förordnandet upphört att gälla, inträder åter skyldighet för dem, som i följd av detsamma icke ympats, att undergå ympning.

Skyddskoppypmpning får verkställas endast av legitimerad läkare, dock att ympning, som påbjudes vid inträffad eller hotande epidemi, må, därest möjlighet eljest saknas att på ett tillfredsställande sätt ordna densamma, verkställas av medicine kandidat, som genomgått kurs i ympning (7 §).

I stad, köping eller municipalsamhälle med egen tjänsteläkare åligger det hälsovårdsnämnden att på lämpligaste sätt ordna offentlig ympning. Å den egentliga landsbygden skall ympning, i den omfattning, som befinnes möjlig, företagas å ympnings- och besiktningsmöten. Dylika möten skola i regel hållas vartannat år och ympning, som företages vid dem, är kostnadsfri (12 § och 13 § 1 mom.). Efter verkställd ympning skall den ympade besiktigas. Slår ympningen ej an, skall den upprepas senast inom ett år därefter. Uppnås ej heller då positivt resultat, anses vederbörlig ympning ändock hava ägt rum (11 §). Anmälan om verkställd ympning å förut ej ympad person skall inom viss tid översändas till vederbörande pastorsämbete (15 §).

Kontrollen med avseende å ympningspliktens fullgörande, såvitt angår barn, är förlagd till inträdet i skolorna. I allmän eller enskild skola eller läro- eller uppfostringsanstalt må icke till undervisning eller vård mottagas lärjunge, som icke undergått skyddskoppypmpning eller är därifrån undantagen (16 §). Angivna förbud gäller givetvis icke i det fall, att tillfällig suspendering av ympningsplikten påbjudits för orten och det har icke heller avseende å folkskolor eller vissa andra skolor, beträffande vilka intagningsplikt föreligger. Här utövas emellertid kontroll på annat sätt (16 §). Det åligger vederbörande pastorsämbete att i den förteckning över skolpliktiga barn, som ämbetet har att varje år uppgöra, införa anteckning, huruvida barn ympats. Med ledning av denna förteckning skall skolrådet (folkskolestyrelsen) sist inom en månad efter det barnen intagits i skolan anmana föräldrar till eller vårdare av barn, vilka ej ympats, att ombesörja, att ympning sker inom en månad från anmaningen. Därefter skall skolrådet snarast möjligt till hälsovårdsnämnden överlämna en förteckning å dels i skolan intagna barn, vilka trots anmaning icke undergått ympning, och

dels sådana skolpliktiga, icke ympade barn, vilka ej intagits i skolan. Hälsovårdsnämnden har sedermera att övervaka, att ifrågavarande barn befordras till ympning. — Beträffande inom kommunen bosatta barn äger hälsovårdsnämnden att medelst föreläggande av viten, vilka dock ej tillhoppa må överstiga 20 kronor, tillhålla föräldrar eller andra, som äro ansvariga för barnets befordran till ympning, att fullgöra sin skyldighet. Leder ej detta till någon påföljd, kan hälsovårdsnämnden anmäla förhållandet till länsstyrelsen, som äger att utsätta höjda viten (21 §). I fråga om barn, som vistas utom kommunen, äger hälsovårdsnämnden göra anmälan om förhållandet till motsvarande myndighet å vistelseorten. Av hälsovårdsnämnd eller länsstyrelse ålagda viten, varom nyss nämnts, må i händelse av bristande tillgång till deras gäldande ej förvandlas (26 §). Slutligen innehåller lagen ytterligare vissa straffbestämmelser — bland annat bötesansvar för ympningspliktig, som i 3 § a), b) eller d) omförmäles, vilken underlåter att fullgöra sin ympningsplikt — föreskrift att förseelse mot lagen hör under allmänt åtal m. m.

Utredningar rörande ändring av gällande lag om skyddskoppympning.

1930 års riksdag hemställde (i skrivelse nr 317), att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa en allsidig och förutsättningslös utredning, huruvida och i vilken mån utan äventyrande av folkhälsan undantag från ympning enligt 2 § och 3 § a) och b) i 1916 års lag skulle kunna medgivas i större utsträckning än för det dåvarande vore fallet, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda. I anledning härav tillkallades inom socialdepartementet särskilda sakkunniga, vilka den 8 november 1932 avlämnade betänkande angående skyddskoppympningen (statens off. utredn. 1932: 37).

Yttranden över betänkandet avgåvos av åtskilliga myndigheter och korporationer. I flera av yttrandena framställdes krav på förnyad, allsidig utredning angående tvångsvaccinering av barn. År 1934 tillsattes därefter vaccinationsutredningen, vars majoritetsförslag, såsom ovan nämnts, ligger till grund för propositionen.

Departementsförslaget till förordning om skyddskoppympning.

Det dominerande principspörsmålet vid förevarande lagstiftningsarbete är, huruvida den obligatoriska barnvaccinationen bör bibehållas eller icke.

Vaccinationens skyddsverkan mot smittkoppor.

Utredningens *majoritet* har till en början konstaterat, att det inom den medicinska vetenskapen rådde en praktiskt taget enhällig mening om att

en med framgång utförd vaccination lämnade ett till en början starkt, småningom avtagande skydd mot smittkoppor.

Majoriteten har sammanfattat huvudpunkterna av vår kunskap om vaccinationskyddet sålunda:

Vaccinationen lämnar med ganska få undantag ett effektivt skydd mot smittkoppor i 10—15 år. Även därefter äro ganska talrika individer kortare eller längre tid mer eller mindre starkt skyddade. Om skyddet ej är tillräckligt för att hindra, att den vaccinerade vid kontakt med en koppsjuk angripes av sjukdomen, får han densamma i en form, som under i övrigt lika omständigheter är i samma mån lindrigare som den kvarstående immunitetsresten är större.

Utredningens *minoritet* däremot har ansett, att de resultat, som erhållits vid undersökningar enligt olika metoder, berättigade till uttalandet, att en befolkning, som genomgått framgångsrik vaccination i barndomen, vore till omkring två tredjedelar skyddad mot insjuknande i klinisk form av smittkoppor och att betydligt större del vore skyddad mot dödsfall i denna sjukdom.

En redogörelse för yttrandena, såvitt däri berörts frågan om vaccinationens skyddsverkan, lämnas å sid. 18—19 i propositionen.

Vaccinationens risker.

Utredningens *majoritet* har påpekat, att vissa, ehuru utomordentligt små risker åtföljde vaccinationen. Den enda komplikationen av egentlig betydelse vore den s. k. postvaccinala encefaliten, en akut inflammation i centrala nervsystemet. Majoriteten har konstaterat, att i Sverige under perioden 1924—1936 inträffat 54 fall av encefalit efter vaccination och att under samma tid utförts över 1 1/2 miljon vaccinationer. Detta betyder ett encefalitfall på över 29,000 vaccinationer. Encefalitriskens i samband med vaccination hade sålunda hittills i vårt land visat sig försvinnande liten. Emellertid måste man också taga hänsyn till att encefaliten för den som drabbades därav, vore en mycket allvarlig sjukdom. Av de 54 insjuknade hade 10 dött.

Angående storleken av faran för encefalitkomplikation i olika åldrar har utredningsmajoriteten åberopat en undersökning, som synes giva till resultat, att encefalitfallen i förhållande till vaccinationerna varit något talrikare bland barn under tre år än över denna ålder. Emellertid har majoriteten framhållit, att det på grund av det ringa antal fall av denna komplikation, som inträffat i Sverige, icke vore möjligt att draga ens något så när bestämda slutsatser.

Utredningens *minoritet* har kritiserat den av majoriteten åberopade undersökningen om risken för postvaccinal encefalit i olika åldrar och den slutsats, som dragits därav, samt förklarat, att de svenska observationerna angående denna komplikation — liksom de holländska, vilka grundade sig på ett betydligt större material — vore av det slag, att de utgjorde ett skäl för tillrådandet av en tidig vaccination (under de två första levnadsåren).

I detta sammanhang må omnämnas, att vid årsskiftet 1937—38 dåvarande

chefen för socialdepartementet gjorde en förfrågan hos professorerna i allmän patologi och patologisk anatomi vid rikets tre medicinska fakulteter samt hos professorn i allmän hälsovårdslära vid karolinska institutet, huruvida en eventuellt till 20-årsåldern uppskjuten primovaccination kunde tänkas medföra större risk för encefalit än en primovaccination i barnåldern. Det visade sig, att något bestämt svar på denna fråga icke kunde givas. Dock syntes sannolikt, att primovaccination av vuxna i varje fall icke innebure större encefalitrisk än sådan vaccination av barn.

Å sid. 20—21 i propositionen lämnas en redogörelse för vad yttrandena i förevarande hänseende innehålla.

Vaccinationens och övriga skyddsåtgärders roll vid bekämpandet av smittkopporna.

Utredningens *majoritet* har till en början fastslagit, att det för avvärjandet av en i ett land utbruten smittkoppepidemi otvivelaktigt vore till betydande fördel, om landets befolkning vore allmänt vaccinerad.

Majoriteten har därefter berört den nu föreliggande faran för import av smittkoppor till vårt land. Gentemot den från vissa håll anförda ökade risk i detta avseende, som de tätare och allt snabbare kommunikationerna mellan Sverige och andra länder medförde, har majoriteten framhållit, att kommunikationerna sedan många år varit så snabba, att resande kunnat komma till Sverige från länder, där smittkoppsjukdomen ständigt eller ofta funnes, på kortare tid än 10—14 dagar, som vore koppornas inkubations-tid. Trots detta hade någon ökning av smittkoppimporten till vårt land icke förmärkts. Detta finge sin förklaring främst därav, att samtidigt med kommunikationernas utveckling energiska åtgärder vidtagits för vaccinationens utbredning i de länder, där smittkopporna tidigare förekommit i större omfattning. Ur vår synpunkt gällde detta särskilt Ryssland, varifrån sedan gammalt den största faran för smittkoppor hotat oss.

Angående de åtgärder, som måste vidtagas vid inträffat smittkoppsfall, har majoriteten framhållit, att man i första hand måste vaccinera dem, som varit i beröring med den sjuke, de s. k. kontakterna. Risken för att de kopp-smittade redan innan sjukdomen utbrutit sprede smitta till andra kunde vidare nödvändiggöra vaccination av kontakternas kontakter. Då det många gånger vore oklart, vilka som varit utsatta för smitta, kunde det slutligen för säkerhets skull bliva lämpligt att anordna massvaccination. Vaccinationen måste under alla förhållanden kombineras med isolering av smittkällorna. Som vid andra epidemiska sjukdomar vore isoleringen även vid smittkoppepidemier utomordentligt betydelsefull. Om isoleringen kunde utföras tillräckligt snabbt efter ett smittkoppsfall, minskades sålunda risken för en smittkoppepidemi till ett minimum.

Slutligen har majoriteten framhållit att den högre personliga renlighetsstandard, den bättre förståelsen för innebörden hos och nyttan av samhällshygieniska åtgärder och den därav ökade beredvilligheten att rätta sig efter föreskrifter i dylikt syfte, som varit en följd av arbetarklassens hö-

jande i ekonomiskt avseende under den sista mansåldern, haft det gynnsammaste inflytande på samhällets hälsotillstånd och för mötandet av uppkommen smittkoppepidemi spelade en roll, som knappast kunde överskattas.

Utredningens *minoritet* har angående risken för smittkopporas införande i vårt land anmält från majoritetens mening avvikande uppfattning samt uttalat, att risken för import av smittkoppor till följd av kommunikationernas utveckling, handelns internationalisering och reselivets intensifiering, ingalunda minskat utan i stället i hög grad ökat.

En redogörelse för yttrandena i förevarande del lämnas å sid. 23 i propositionen.

Olägenheter och risker om tvångsvaccinationen av barn upphäves.

Utredningens majoritet har påpekat, att det allmänt ansåges vara en fördel, att vaccinationen skedde i första levnadsåret eller åtminstone före slutet av det andra, enär vaccinationsreaktionen då bleve så lindrig som möjligt. Majoriteten har emellertid påvisat, att en betydande och fortskridande minskning av barnvaccinationens frekvens på senare år inträtt i vårt land. Majoriteten har vidare framhållit, att det vid införande av frivillig barnvaccination låge nära till hands att vänta att antalet vaccinationer på barn i skolåldern skulle minskas, vadan riskerna och olägenheterna härav borde övervägas. Då det långt övervägande antalet barnvaccinationer ägde rum i skolåldern, skulle en minskning i vaccination av dessa åldersgrupper utan tvivel betyda en minskning av vaccinationsprocenten, vilken under förutsättning att vaccinationen av de värnpliktiga, såsom vaccinationsutredningen föresloge, behölles, skulle gälla hela den kvinnliga befolkningen och den manliga befolkningen nedanför värnpliktsåldern. Härigenom skulle samhällets immunitetsskydd mot kopporna försämrast.

Majoriteten har vidare erinrat om att man i förevarande sammanhang plägade framhålla de häftiga reaktionerna efter en primovaccination vid vuxen ålder, vare sig denna företoges i samband med värnpliktens fullgörande eller på grund av inträffad koppepidemi. Detta moment hade tillmätts så stor betydelse, att man ansett det i och för sig motivera bibehållande av tvångsvis genomförd barnvaccination. Erfarenheten visade emellertid, att dessa reaktioner ofta vore starka men ingalunda i den grad, att betänkligheter mot primovaccination på vuxna föranleddes därav. För frågans bedömande vore det av vikt att erinra sig, att olika teknik vid utförande av vaccinationen hade ett betydligt inflytande på reaktionens större eller mindre styrka. Det vore vidare anledning påminna om, huru jämväl vid revaccination vissa personer finge starka reaktioner, fullt jämförliga med primoreaktioner, både i fråga om de lokala hudförändringarnas intensitet och feberns höjd.

I detta sammanhang har majoriteten även berört frågan, huru ett upphävande av den obligatoriska barnvaccinationen skulle inverka på arméns krigsberedskap. Då samtliga årsklasser, som varit inkallade till värnplikts-

tjänstgöring, alltjämt skulle vara vaccinerade, syntes det majoriteten uppenbart, att borttagande av tvångsvaccination av barn icke skulle innebära någon förändring i förevarande avseende.

I anledning av vad som brukade framhållas därom, att bristande vaccinimmunitet hos en befolkning vid utbrott av en smittkoppepidemi nödvändiggjorde massvaccination, har majoriteten förklarat det vara oriktigt att säga, att upphävandet av tvånget till barnvaccination skulle medföra behov av massvaccination vid inträffad smittkoppsfara. Sådant behov funnes även med vår nuvarande vaccinationslagstiftning och vore helt beroende av kontrollen över kontakterna. Hade man förlorat denna kontroll, vilket lätt inträffade, om ett smittkoppsfall länge förbleve odiagnosticerat i ett tätt befolkat samhälle, måste massvaccination företagas, hur det än vore med befolkningens vaccinationstillstånd. Hade man däremot haft full kontroll över kontakterna och isolerat dessa, så behövdes ingen massvaccination, även om procenten vaccinerade bland befolkningen vore låg.

Slutligen har majoriteten behandlat frågan, om svårare karaktär hos kopporna kunde vara att vänta, därest den obligatoriska barnvaccinationen upphörde. Angående den olika mottagligheten för koppsmitta har majoriteten funnit uppenbart, att ovaccinerade smittades lättare än vaccinerade, men velat påpeka, att ju längre tid som förflutit efter vaccinationen desto mindre bleve skillnaden i detta avseende. Störst bleve skillnaden naturligtvis mellan de ovaccinerade och dem, som vaccinerats under epidemin. Beträffande sjukdomens mer eller mindre svårartade karaktär har majoriteten framhållit, att den bästa mätaren härpå torde vara antalet dödsfall i förhållande till antalet insjuknade. Av majoriteten förebragt statistisk utredning gäve ej stöd för uppfattningen, att de förut ovaccinerade, vilkas vaccination skett som ett led i bekämpandet av en utbruten smittkoppepidemi, löpte större risk för dödlig utgång av koppsjukdomen än de förut vaccinerade, respektive revaccinerade.

Angående vad utredningens *minoritet* i förevarande hänseende anført, får utskottet hänvisa till sid. 26—27 i propositionen.

En redogörelse för yttrandena i denna del lämnas i propositionen å sid. 28—31.

Bör tvångsvaccination av barn bibehållas eller ej?

Utredningens *majoritet* har — under hänvisning till sina uttalanden under närmast föregående rubrik — förklarat, att man med fullt erkännande av de ökade svårigheter för bekämpandet av en smittkoppepidemi, som en mindre genomförd allmän vaccination utgjorde, dock måste bestämt avvisa den förenkling av problemen, som toge sitt uttryck i meningen, att möjligheterna att bekämpa en smittkoppepidemi vore proportionella mot procenten vaccinerade personer bland befolkningen. Det hade visat sig, att även den bäst genomförda vaccination icke räckte till, om åtgärderna för isolering och vaccination av kontakter m. m. i epidemins början icke genomfördes med tillräcklig omsorg och kraft, samt att däremot, om detta skedde,

man även i en dåligt vaccinerad befolkning kunde hastigt nog behärska epidemin. Majoriteten har för sin del kommit till den uppfattningen, att det icke mot den obligatoriska barnvaccinationens avskaffande, även om detta skulle medföra ett avtagande av vaccinationsindex bland befolkningen, kunde åberopas avgörande medicinska skäl.

Majoriteten har emellertid påpekat, att det vid bedömandet av denna vanskliga fråga ej finge förbises, att densamma icke uteslutande vore av medicinsk natur. Även de som vore övertygade om den rent medicinska nyttan av en allmän vaccination måste överväga, om det särdeles ömtåliga ingripande i den personliga friheten, som tvångsvaccination av barn innebure, alltjämt vore påkallat av tillräckligt vägande skäl samt om ifrågavarande tvång överhuvud taget för närvarande kunde genomföras i vårt land.

Efter övervägande av alla de synpunkter, som kunde läggas på frågan, har majoriteten funnit skäl föreslå upphävande av tvånget att vaccinera barn. Majoriteten hänvisar härvid till att åtskilliga av Europas främsta kulturländer, nämligen England, Holland och de tyska delarna av Schweiz, icke hava tvångsvis genomförd barnvaccination, samt att detta förhållande ej lett till oroande följder. I England hade väl vissa år antalet koppsfall varit betydligt, men deras karaktär hade varit så lindrig och dödligheten så ringa, att man icke funnit sig därav föranledd till ändring i kopplagstiftningen.

Majoriteten har emellertid förklarat, att med hänsyn till den obestridliga nytta vaccinationen medförde genom underlättande av bekämpandet av importerad koppsmitta, allt borde göras för att uppmuntra till frivillig barnvaccination. Härvidlag torde mödra- och barnavårdscentraler kunna utträta mycket i fråga om ympningen av småbarn. Därjämte torde det vara nödvändigt att också genom lämpliga anordningar uppmuntra till allmän ympning i skolorna av de barn, som icke förut vaccinerats. Ehuru lämpligaste tidpunkten för ympning vore, innan barnet fyllt två år, funnes enligt majoritetens mening ingenting att invända mot ympning i skolåldern.

Majoriteten har vidare anført, att den nuvarande vaccinationslagstiftningen vore otillfredsställande i rättsligt hänseende. Såsom en allvarlig oegentlighet måste anmärkas det förhållandet, att lagen i princip stadgade skyldighet att vaccinera barn men icke tillhandahölle erforderliga tvångsmedel för genomförande av detta bud. Nuvarande tvångsmedel vore böter i vissa fall, varom stadgades i 16 § 1 mom. och 22 §, samt vite för vårdnadshavare för barn, som underlåte att vaccinera barnet. I händelse av bristande tillgång till gäldande av sådant vite kunde detsamma emellertid icke förvandlas. Enligt majoritetens åsikt hade genom detta förbud mot vitesförvandling det lagliga tvångsmedlet både principiellt och praktiskt försvagats på ett sätt, som icke vore förenligt med bibehållande av den obligatoriska vaccinationen av barn.

Utredningens *minoritet* har ägnat majoritetens förslag att borttaga den obligatoriska barnvaccinationen ingående granskning. Angående vad minoriteten därvid framhållit får utskottet hänvisa till sid. 34—35 i propositionen. För egen del har minoriteten föreslagit, att tvångsvaccination av barn skall bibehållas.

Majoritetens förslag att tvångsvaccinationen av barn skall upphävas tillstyrkes eller lämnas utan erinran i åtskilliga yttranden. I flertalet yttranden tillstyrkes emellertid utredningsminoritetens förslag att gällande barnymningsstväng skall bibehållas. En närmare redogörelse för innehållet i yttrandena i förevarande hänseende finnes intagen å sid. 36—39 i propositionen.

Föredragande departen.entschefen, statsrådet Forslund, har anfört bland annat följande:

Huvudspörsmålet i nu förevarande lagstiftning är givetvis frågan, om obligatorisk barnvaccination skall bibehållas eller icke.

Praktiskt taget fullständig enighet synes råda därom, att en med framgång utförd vaccination med få undantag lämnar ett effektivt skydd mot smittkoppor för avsevärd tid framåt samt att ett gott ympsydd hos befolkningen är av stor betydelse för bekämpandet av en utbruten smittkoppepidemi. Redan vid besvarandet av frågan, om den obligatoriska barnvaccinationens ersättande med frivillig skulle försvaga det allmänna ympsyddet, gå emellertid åsikterna isär.

För egen del är jag fullt på det klara med, att ett borttagande av tvånget att vaccinera barn komme — i varje fall till en början — att medföra nedgång i antalet vaccinationer. Emellertid är jag av den övertygelsen, att — på grund av andra bestämmelser i den ifrågasatta nya författningen och till följd av väl organiserad upplysningsverksamhet — barnvaccinering dock alljämt kommer att företagas i stor utsträckning.

Då, i enlighet med vad nyss anförts, ett borttagande av vaccinationstväng beträffande barn skulle — åtminstone till en början — medföra försämring av ympsyddet hos landets befolkning, uppställer sig till besvarande frågan, vilka risker för smittkoppepidemier som i närvarande tid kunna anses hota vårt land. I likhet med utredningsmajoriteten anser jag, att smittkoppar för oss är tämligen ringa, detta särskilt med hänsyn till våra jämförelsevis goda hygieniska förhållanden och vårt hälso- och sjukvårdsväsendes i så många avseenden tillfredsställande organisation. Skulle i något fall smittkoppor bliva införda till riket, synes — på sätt jämväl utredningsmajoriteten anfört — isolering och vaccination av smittkällor och kontakter samt eventuellt massvaccination av befolkningen på särskilt utsatta orter utgöra tillräckliga skyddsmedel mot en hotande smittkoppepidemi.

I sammanhang härmed blir emellertid det spörsmålet aktuellt, huruvida primovaccination av personer ovanför barnåldern föranleder alltför svårartade ympningsreaktioner. Visserligen är det otvivelaktigt så, att vaccination med största fördel utföres å helt små barn — i åldern upp till två år — och att reaktionerna hos äldre äro starkare än hos småbarn. Om emellertid lämplig moderation vid anläggandet av hudsnitten iakttages, torde obehagen av primovaccination hos vuxna icke bliva av den storleksordning, att på grund därav bibehållandet av tvång till barnvaccination kan anses motiverat. Huru risken för postvaccinal encefalit förhåller sig till den ålder, i vilken vaccination företages, är vidare ett viktigt spörsmål, som varit föremål för olika meningar inom vaccinationsutredningen. Det för undersökning härav tillgängliga materialet synes emellertid vara av alltför ringa omfattning för att giva möjlighet till säkra slutsatser. Sannolikheten synes emellertid tala för, att primovaccination av vuxna icke innebär större risk för encefalit än

sådan vaccination av barn. Vad nu anförts är av särskild betydelse av det skälet, att — om tvångsvaccination av barn borttages men vaccinering av till krigsmakten hörande personer föreskrives — ett avsevärt antal manliga medborgare kommer att primovaccineras i 20-årsåldern.

Av redogörelsen för vad som i förevarande ärende framkommit framgår, att den medicinska sakkunskapen är långt ifrån enig i sitt ståndpunkttagande till frågan, huruvida tvångsvaccination av barn skall anses erforderlig eller ej. Det vill ock förefalla, som om man inom denna sakkunskap i alltjämt växande utsträckning vore benägen att besvara denna fråga nekande. Då härtill kommer, att vissa skäl av helt annan art, vilka beaktats av bland andra åtskilliga länsstyrelser, starkt synas tala för ett upphävande av tvångsvaccinationen av barn, har jag funnit mig böra giva min principiella anslutning till det av utredningsmajoriteten framlagda författningsförslaget. De skäl jag nyss åsyftade äro av juridisk art. Utredningsmajoriteten har påvisat, att bestämmelserna i gällande lag om obligatorisk barnvaccination i avsevärd utsträckning icke efterlevas, att överträdelser av desamma mången gång icke föranleda åtgärd från myndigheternas sida samt att, då ingripande sker mot vårdnadshavare, som tredskas att befordra barn till ympning, lagen icke erbjuder tillräckligt verksamma tvångsmedel mot honom. Det nuvarande tillståndet minskar i hög grad respekten för gällande lag. En opinion av betydande styrka har uppstått inom vårt folk mot den obligatoriska barnvaccinationen. Det synes mig icke tillrådligt att tillskapa tvångsmedel av den art, att med stöd därav en effektiv barnvaccination i strid mot denna opinion skulle kunna genomföras. Vid sådant förhållande torde allenast återstå att upphäva tvånget och att söka genom andra medel verka för en frivillig vaccination av så vidsträckt omfattning som möjligt. Med denna åsikt rörande tvångsbestämmelser i ämnet saknar jag anledning att diskutera frågan om samvetsklausul i den nya vaccinationsförfattningen.

Från olika håll hava uttalats farhågor för att följden av den obligatoriska barnvaccinationens borttagande skulle bliva minskning av vår försvarsberedskap. Vid det förhållande att jag ämnar föreslå vaccinationsplikt för värnpliktiga synas dessa farhågor i huvudsak ogrundade. Däremot torde vad de militära myndigheterna anført därom, att ett upphävande av barnympningstvånget komme att få till följd ett större antal primoympningar av värnpliktiga än för närvarande samt föranleda ett större antal sjukdagar i anledning av vaccinationen äga sin riktighet. Att enbart av denna anledning bibehålla sagda tvång låter sig dock icke försvara.

Utskottet.

Enligt nu gällande lagstiftning skall barn i regel undergå skyddskoppypning senast under det kalenderår, då det fyller sex år. Såsom av den ovan lämnade redogörelsen framgår, har tillämpningen av detta stadgande icke kunnat effektivt upprätthållas. Vaccinationsutredningens majoritet har påvisat, att på senare år en betydande och fortskridande minskning i barnvaccinationens frekvens inträtt i vårt land. Denna minskning har uppenbarligen varit beroende därpå, att stadgandena om sådan vaccination i viss utsträckning förlorat sitt stöd i den allmänna uppfattningen ävensom att de tvångsmedel vaccinationslagen erbjuder äro synnerligen ofullkomliga.

Inom den medicinska vetenskapen råder en praktiskt taget enhällig mening, att en med framgång utförd vaccination lämnar ett till en början starkt, småningom avtagande skydd mot smittkoppor. Det är med hänsyn härtill enligt

utskottets mening ett icke obetydligt samhällsintresse, att befolkningens genom barnvaccination framkallade immunitetsskydd mot smittkoppor i görligaste mån uppehålls. Å andra sidan måste beaktas, att obligatorisk barnympning icke utgör det enda skyddsmedlet mot smittkoppor. I detta hänseende må framhållas, att vid sådan sjukdom isolering av smittkällorna i förening med vaccination av dem, som varit i beröring med insjuknad person, de s. k. kontaktorna, är av utomordentlig betydelse för förhindrande av smittans spridning. Vaccinationsutredningens majoritet har framhållit, att om sådana åtgärder vid inträffat smittkoppsfall vidtoges med tillräcklig snabbhet, risken för en epidemi bleve minskad till ett minimum. Om kontrollen över kontaktorna gått förlorad, utgör massvaccination av befolkningen ett verksamt medel mot smittans utbredning. Denna åtgärd måste under sådana förhållanden vidtagas, oavsett huru det förhåller sig med befolkningens vaccinationstillstånd.

Vad angår risken för införande av koppsmitta i vårt land finner utskottet visserligen uppenbart, att den internationella samfärdselsns ökade omfattning i och för sig kan tänkas medföra ökad risk i detta hänseende. Detta riskmoment motverkas emellertid av de omfattande åtgärder, som vidtagits för vaccinationens utbredning i Ryssland och flera andra länder, där smittkoppor tidigare förekommit i större omfattning. I detta sammanhang vill utskottet jämväl framhålla, att vid inträffat smittkoppsfall den ökade samfärdseln inom landet visserligen kan komma att bidra till smittans spridning men att å andra sidan de förbättrade kommunikationerna äro av synnerlig betydelse för möjligheten att snabbt uppspåra misstänkta fall och kontakter samt gent emot dem vidtaga erforderliga åtgärder.

Ett upphävande av den obligatoriska barnvaccinationen synes visserligen med sannolikhet — åtminstone till en början — komma att medföra en sänkning av antalet vaccinerade inom befolkningen. En utveckling i sådan riktning torde emellertid med goda utsikter till framgång kunna motverkas genom lämpliga åtgärder för uppmuntran till frivillig barnvaccination. Då enligt propositionen ympningstvång alltjämt skall föreligga för värnpliktiga, som börja sin första tjänstgöring under fredstid, kommer en eventuell minskning av vaccinationsprocenten att gälla den kvinnliga befolkningen samt de delar av den manliga befolkningen, som icke fullgjort värnpliktstjänstgöring. Någon minskning av krigsmaktens immunitetsskydd mot smittkoppor kommer sålunda icke att inträda. En minskad barnvaccination kommer emellertid att få till följd, att ett större antal primoympningar å personer i vuxen ålder måste företagas än vad för närvarande är fallet. Då vid sådan ympning vuxna personer i allmänhet reagera kraftigare än barn i späd ålder, synas ökade olägenheter i form av ett större antal sjukdagar vara att förvänta vid vaccinationer å vuxna. Dessa olägenheter böra emellertid enligt utskottets mening icke överdrivas.

Vid övervägande av samtliga på förevarande spørsmål inverkan omständigheter har utskottet icke funnit den obligatoriska barnvaccinationen vara av sådan betydelse, att utskottet skulle kunna tillstyrka skärpta tvångs-

åtgärder för densamma effektiva genomförande. Att under sådana förhållanden i lagstiftningen fortfarande bibehålla stadgande om ympningstvång beträffande barn : finner utskottet icke vara lämpligt. Utskottet anser sig således böra förorda, att barnvaccinationen göres frivillig. Med denna uppfattning får utskottet avstyrka det i motionen II: 411 framställda yrkandet.

De genom propositionen framlagda förslagen äro enligt utskottets mening i stort sett ägnade att läggas till grund för lagstiftning i ämnet. Utskottet, som icke har något att erinra beträffande förslaget till *lag om upphävande av 128 § strafflagen för krigsmakten*, övergår härefter till att verkställa detaljgranskning av förslaget till *förordning om skyddskoppympning*. I den mån de särskilda bestämmelserna i det följande icke beröras, hava de av utskottet lämnats utan erinran.

2 §.

Förevarande paragraf i Kungl. Maj:ts förslag reglerar den allmänna ympningsskyldigheten för militärer. Skyldiga att undergå skyddskoppympning enligt denna paragraf äro: a) de, som börja tjänstgöring på grund av fast anställning vid krigsmakten; b) värnpliktiga, som börja första tjänstgöring under fredstid; samt c) de, som inkallas till tjänstgöring för rikets försvar eller säkerhet, i den omfattning Konungen förordnar. Från ympningsskyldighet, varom under a) och b) stadgas, äger Konungen föreskriva undantag, där det prövas nödigt ur hälsovårdssynpunkt.

Utredningen har framhållit, att kravet på försvarsberedskap nödvändiggjorde ympningstvång för militärer i fredstid, och att behovet av sådant tvång bleve än mer trängande, om barnympningsfrekvensen i fortsättningen komme att sjunka ytterligare. Utredningen har vidare påpekat, att i 4 § av förslaget undantag från ympning stadgades för den, som tidigare ympats eller haft smittkoppor, samt att förbudet i 8 § mot ympning på grund av hälsoskäl givetvis gällde även militärpersoner.

I yttranden, angivna av *arméförvaltningen* och *chefen för III arméfördelningen*, har framhållits önskvärdheten av att ympningsskyldigheten utsträcktes jämväl till vissa kategorier i fredstid frikallade värnpliktiga. *Förbundet folkhälsans vänner* har däremot ansett, att värnpliktiga borde hava rätt att bliva undantagna från ympning, därest de förklarade sig icke vilja underkasta sig sådan.

Föredragande *departementschefen* har angående denna paragraf anført bland annat:

Främsta syftet med den under a) och b) föreskrivna tvångsympningen är, att i händelse av krigstillstånd de, som först skola gå i fält, redan på förhand äro försedda med ett tillräckligt starkt immunitetsskydd mot smittkoppor. Ur försvarsberedskapssynpunkt anser jag det däremot icke vara oundgängligen erforderligt, att de kategorier värnpliktiga, vilka, såsom arméförvaltningen anført, icke fullgöra tjänstgöring i fredstid, skyddskoppympas under sådan tid. Då de icke utan föregående utbildning kunna skickas i fält, synes tillfälle erbjudas till vaccinering, vilken kommer att verkställas enligt punkten c) i förevarande paragraf.

I motionen II: 410 har yrkats, att »riksdagen i yttrande över propositionen måtte uttala», att skyldigheten att undergå skyddskoppypmpning enligt 2 § a) och b) uteslutes ur förordningen.

Utskottet finner det uppenbart, att bestämmelserna om skyddskoppypmpning måste hava sådant innehåll, att kravet på krigsmaktens försvarsberedskap tillgodoses. Ur denna synpunkt är det av synnerlig vikt, att värnpliktiga redan i fredstid undergå ympning. Därigenom ernås, såsom jämväl departementschefen framhållit, att de, som först skola gå i fält, redan på förhand äro försedda med ett tillräckligt starkt immunitetsskydd mot smittkoppor. Det allmännas intresse i detta hänseende är enligt utskottets mening av sådan vikt, att varje värnpliktig måste underordna sig det samma. Med hänsyn härtill finner sig utskottet icke kunna tillstyrka det i motionen framställda yrkandet.

Utskottet.

5 §.

Enligt 5 § första stycket i Kungl. Majt:s förslag är bland annat den, som kan antagas hava kommit i beröring med viss koppssmittad, skyldig att undergå ympning. Beslut därom meddelas av vederbörande hälsovårdsnämnd.

I andra stycket stadgas, att sådan skyldighet även åligger utlänning, som från främmande land inkommit i riket för att här söka eller tillträda arbetsanställning, därest det finnes anledning befara, att smittkoppsjukdom genom honom kan införas i riket.

Föredragande *departementschefen* har angående andra stycket i förevarande paragraf anfört bland annat följande:

De i jämförelse med stadgandena i första stycket skärpta bestämmelserna i andra stycket, vilka nära överensstämma med 3 § d) i gällande vaccinationslag, hava ursprungligen tillkommit för att skydda landet mot den import av smittkoppsjukdomen, som stundom ägt rum genom säsongarbetare, vilka inkommit från länder, där smittkoppor varit ofta förekommande. Gentemot den risk för import av koppor, som den från utlandet kommande resandeströmmen i övrigt innebär, synas karantänkungörelsens bestämmelser vara tillräckliga. Att märka är att andra stycket skall bliva tillämpligt så snart någon — om än ringa — anledning är att befara införande av smittkoppsjukdom i riket.

I detta sammanhang må anföras, att gällande karantänkungörelse den 4 maj 1934 i 1 § innehåller bestämmelse, att till skydd mot införande i riket genom sjö- eller landtrafik av smittkoppor skall fartyg jämte passagerare, besättning och last så ock den, som över landgränsen ankommer till riket, underkastas besiktning, isolering, efterbesiktning eller annan behandling i enlighet med vad i kungörelsen är stadgat. Förutsättning för inskrifande mot till riket inkommande personer är beträffande sjötrafik (9 §) i huvudsak, att fartyget ankommit från utrikes ort och på grund av beröring med område, vilket förklarats smittat av smittkoppor, eller annan närmare angiven anledning medför risk för sådan sjukdoms införande i riket och således är besiktningspliktigt. Till skydd mot införande genom land-

trafik av smittkoppor stadgas (46 §), att den som över landgräns ankommer till riket, skall omedelbart inställa sig till besiktning, därest han avrest från område, som förklarats smittat av sådan sjukdom. — I kungörelsen den 31 augusti 1938 om sanitär kontroll över luftfarten hava bestämmelser meddelats, vilka i huvudsak motsvara karantänkungörelsens ovannämnda stadganden angående sjötrafik.

Utskottet. Såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen träda bestämmelserna i karantänkungörelsen och kungörelsen om sanitär kontroll över luftfarten i tillämpning allenast under vissa angivna förutsättningar. Även om sådana förutsättningar icke föreligga är emellertid utlänning, som från främmande land inkommit till riket för att här söka eller tillträda arbetsanställning, enligt stadgande i förevarande paragrafs andra stycke skyldig att efter hälsovårdsnämndens beslut undergå ympning, så snart anledning finnes att befara, att smittkoppsjukdom genom honom kan införas i riket. Enligt utskottets mening kan det icke anses uteslutet, att jämväl andra till riket inkomna utlänningar än de sålunda nämnda under vissa förhållanden kunna befaras införa koppsmitta. Denna risk kan även föreligga beträffande svenska medborgare, som från utlandet ankomma till riket. Utskottet hyser den uppfattningen, att varje person, beträffande vilken anledning finnes att befara, att smittkoppsjukdom genom honom kan hit införas, bör kunna underkastas ympning. I överensstämmelse härmed torde stadgandet i andra stycket böra ändras.

11 §.

I denna paragraf i Kungl. Maj:ts förslag stadgas bland annat, att hälsovårdsnämnd skall tillställa den, som har vårdnaden om barn, vilket under nästföregående kalenderår fyllt två år men icke undergått verksam ympning, uppmaning att låta ymp barnet jämte uppgift om tid och plats för ympning, som enligt stadgande i 14 § skall anordnas för allmänheten. Formulär till sådan uppmaning skall fastställas av medicinalstyrelsen.

Föredragande *departementschefen* har i anslutning till denna paragraf uttalat, att i sådant meddelande synes böra angivas, att plikt att verkställa ympning dock icke föreligger.

I motionen II: 410 hemställes, »att riksdagen i yttrande angående propositionen måtte uttala», att i 11 § intages föreskrift om skyldighet för hälsovårdsnämnd att jämväl meddela barns målsmän uppgift om rätten att ej tillåta ympning.

Utskottet. Då medicinalstyrelsen vid utarbetande av formuläret till uppmaningen uppenbarligen kommer att beakta det av departementschefen gjorda uttalandet rörande formulärets avfattning, finner sig utskottet böra avstyrka det i motionen framställda yrkandet.

18 §.

I 18 § första stycket i Kungl. Maj:ts förslag stadgas, att om till följd av ympning uppkommit sjukdom eller skada, som medfört döden eller varat

längre än tre veckor efter dagen för ympningen, Konungen må, där synnerliga skäl därtill föranleda, bestämma, att ersättning av allmänna medel skall utgå till den sjuke eller skadade eller, om denne på grund av sjukdomen eller skadan avlidit, till den som för sitt uppehälle varit av hans arbete väsentligen beroende. Utan hinder av vad sålunda blivit bestämt, må Konungen anordna förordna, när väsentligt ändrade förhållanden påkalla det.

Vaccinationsutredningen har funnit uppenbart, att även om ersättning av allmänna medel för sjukdom i samband med vaccination under militär tjänstgöring ansetts kunna utgå jämlikt förordningen den 18 juni 1927 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, enligt i vårt land allmänt gällande rättsgrundsatser statsverket icke vore i princip pliktigt att utgiva ersättning för ympskada. Å andra sidan torde det icke kunna förnekas, att skäligheten talade för att sådan ersättning utginge i mera ömmande fall och detta icke blott, då den verkställda ympningen varit obligatorisk, utan även då den skett frivilligt, ty jämväl i sistnämnda fall finge den anses hava tjänat ett allmänt intresse. Då förslaget avsåg att befordra frivillig ympning, hade det även ur sådan synpunkt ansetts lämpligt att bereda möjlighet till erhållande av sagda ersättning. Men då denna, som sagt, endast borde utgå i mera ömmande fall, hade avgörandet ansetts böra ske i administrativ väg samt överlämnats åt Konungen.

Föredragande *departementschefen* har uttalat, att han i likhet med vaccinationsutredningen ansåge, att Kungl. Maj:t i ömmande fall skulle kunna bestämma om ersättning av allmänna medel för sjukdom eller skada till följd av ympning. Ersättning hade därför föreslagits skola kunna ifrågakomma, där synnerliga skäl därtill föranledde.

Enligt förevarande paragraf skall ersättning för ympskada utgå allenast, när synnerliga skäl därtill föranleda. Då skyddskoppypmpning i de flesta fall får anses tjäna ett allmänt intresse, finner utskottet emellertid nyssnämnda begränsning vara alltför snäv. Enligt utskottets mening bör ersättning för ympskada kunna lämnas i alla fall, då skäl därtill föreligger. I enlighet härmed föreslår utskottet en ändring i förevarande paragraf.

Utskottet.

25 §.

I 24 § b) i Kungl. Maj:ts förslag stadgas straff för ympare eller besiktningsförrättare, som vid ympning eller besiktning eller eljest vid fullgörande av vad honom enligt denna förordning åligger visar vårdslöshet, oförstånd eller oskicklighet.

Enligt 25 § skall förseelse mot förordningen om skyddskoppypmpning höra under allmänt åtal. Åtal skall, där ej målet hör till krigsdomstols behandling, anhängiggöras vid polisdomstol, där sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare eller, där sådan ej finnes, vid allmän domstol. Åtal för förseelse, som i 24 § b) avses, skall dock alltid anhängiggöras vid allmän domstol.

I förevarande sammanhang må erinras, att enligt stadgande i 6 § strafflagen för krigsmakten bland annat civil personal tillhörande fältläkarkåren

lyder under nämnda lag. I 132 § samma lag lämnas bestämmelser angående straff för vårdslöshet, försummelse, oförstånd eller oskicklighet i tjänstebefattning av den, som utan att vara krigsman lyder under strafflagen för krigsmakten. Enligt 39 § lagen om krigsdomstolar hör till krigsdomstols handläggning bland annat åtal mot dem, som lyda under strafflagen för krigsmakten, för brott, vilket omförmäles som straffbart i sistnämnda lag och som icke skall handläggas i den för disciplinmål stadgade ordningen.

Utskottet.

Då krigsdomstol i vissa fall är behörig domstol för åtal jämväl för förseelse enligt 24 § b) i föreliggande författningsförslag, har utskottet ansett en jämkning av ordalydelsen i 25 § sista punkten böra vidtagas.

Utskottets hemställan.

Under återopande av vad i det föregående (sid. 18, 21, 22, 23 och 24) anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen, med förklarande att det i propositionen framlagda förslaget till förordning om skyddskoppympning icke kunnat i oförändrat skick antagas, måtte för sin del antaga följande förslag till

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Förordning om skyddskoppympning.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Till förekommande av smittkoppsjukdom och dess spridning bör barn ympas med animalt ympämne (animal vaccin), helst innan det fyllt två år.

Det åligger hälsovårdsnämnder och tjänsteläkare att verka för genomförande av skyddskoppympning i största möjliga utsträckning.

2 §.

Skyldiga att undergå skyddskoppympning äro:

- a) de, som börja tjänstgöring på grund av fast anställning vid krigsmakten;
- b) värnpliktiga, som börja första tjänstgöring under fredstid; samt
- c) de, som inkallas till tjänstgöring för rikets försvar eller säkerhet, i den omfattning Konungen förordnar.

Från ympningssskyldighet, varom under a) och b) stadgas, äger Konungen föreskriva undantag, där det prövas nödigt ur hälsovårdssynpunkt.

3 §.

Vid inträffad eller hotande smittkoppepidemi må ympningsplikt påbjudas i den omfattning, som prövas erforderlig. Beslut därom meddelas av länssty-

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

relsen efter medicinalstyrelsens hörande. I beslutet skall angivas den ort eller det område, där ympningsplikt skall gälla, jämte ympningspliktens omfattning i övrigt.

Beträffande krigsmakten eller del därav meddelas sådant beslut av vederbörande chef efter den högsta militära sjukvårdsmyndighetens hörande.

Det åligger tjänsteläkare att, när anledning därtill yppas, skyndsamt göra framställning angående meddelande av beslut, varom i denna paragraf sägs.

4 §.

Stadgandena i 2 § så ock beslut, vilket meddelats med stöd av 3 §, äga icke tillämpning beträffande den, som efter början av de närmast föregående fem kalenderåren här i riket undergått verksam skyddskoppympning, samt ej heller i fråga om den, som haft smittkoppor.

5 §.

Skyldig att undergå ympning vare, även om ympningsplikt enligt 3 § icke föreligger, den, som kan antagas hava kommit i beröring med viss koppsmittad, och den, som kommit eller av särskild anledning kan väntas komma i beröring med någon, som enligt vad här stadgats är ympningspliktig. Beslut om ympning meddelas av hälsovårdsnämnden i den ort, där den ympningspliktige vistas, efter hörande av tjänsteläkaren i orten.

Vad i första stycket stadgas gäller även *utlänning*, som från främmande land inkommit i riket *för att här söka eller tillträda arbetsanställning*, därest det finnes anledning befara, att smittkoppsjukdom genom honom kan *införas i riket*.

Vad i första stycket stadgas gäller även *den*, som från främmande land inkommit i riket, därest det finnes anledning befara, att smittkoppsjukdom genom honom kan *hit införas*.

Angående observation och isolering av person, som är smittkoppsjuk eller misstänkes föra koppsmitta, stadgas i epidemilagen.

6 §.

Den, som icke efter början av de närmast föregående fem kalenderåren här i riket undergått verksam ympning och som icke haft smittkoppor, må ej vinna anställning eller för egen utbildning börja tjänstgöring vid sjukvårdsanstalt, vid den allmänna hälsovården i egenskap av tillsyningsman, vid lots- eller tullstaten, vid luftfart, i civil tjänst vid krigsmakten eller i posttjänst och må ej heller inskrivas å sjömanshus.

Har någon blivit anställd, inträtt i tjänstgöring eller blivit inskriven i strid mot bestämmelserna i första stycket, äge länsstyrelsen, på framställning av hälsovårdsnämnd eller tjänsteläkare, vid vite ålägga honom att inom viss tid hava undergått ympning.

7 §.

På skolpliktigt barn, som ej undergått verksam ympning, skall sådan verkställas av skolläkare eller annan, för ändamålet förordnad läkare, där ej

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

den, som har vårdnaden om barnet, meddelat förbud däremot. Förbud skall för att vara gällande i skriftlig form tillställas skolrådet (folkskolestyrelsen), skolans föreståndare, klassläraren eller ymparen.

Ympning, varom i första stycket sägs, skall, där hinder ej möter, anordnas en gång varje läsår. Minst fjorton dagar innan ympningen är utsatt att äga rum skall genom försorg av skolrådet (folkskolestyrelsen) eller föreståndaren för annan skola än folkskola dels kungörelse därom uppläsa i församlingens kyrka och intagas i ortstidning, dels ock skriftligt meddelande lämnas den, som har vårdnaden om skolpliktigt barn, vilket ej undergått verksam ympning.

8 §.

Ympning må ej verkställas, där det till följd av sjukdom, sjukdomsanlag eller allmän svaghet hos den, vars ympande ifrågakommit, eller sjukdom eller sjukdomsanlag i hans omgivning finnes anledning befara, att han eller annan kommer att lida men därav.

9 §.

Vid verkställande av ympning skall, till utrönande av dess verkan, ymparen, med iakttagande av vad i 14 § andra stycket sägs, utsätta tid och plats för besiktning av den ympade. Besiktning verkställs av ymparen eller annan, som förordnats att verkställa sådan besiktning. Särskilt förordnad besiktningsförrättare skall ofördröjligen till ymparen insända bevis om besiktningen och vad därvid framgått.

Visar sig vid besiktning, att ympningen icke slagit an, och bliver vid förnyad ympning inom ett år från den förra ympningen verkan enahanda, anses verksam ympning ändock hava ägt rum.

Den, som ympats med stöd av bestämmelserna i 3 § första stycket eller 5 § första stycket, vare ej pliktig att undergå besiktning.

10 §.

Om ympning och dess verkan enligt företagen besiktning skall ymparen göra anteckning i särskild ympningsjournal, upprättad enligt formulär, som fastställs av medicinalstyrelsen.

Uppgift om ympning, som under ett kalenderår verkställts på förut icke verksamt ympad person, skall före den 10 nästpåföljande januari av ymparen genom utdrag av ympningsjournalen insändas till pastorsämbetet i den församling, där den ympade är kyrkobokförd, och har pastorsämbetet att ofördröjligen i församlingsboken göra anteckning om ympningen och sist den 31 januari insända utdraget till tjänsteläkaren i orten.

11 §.

Före januari månads utgång skall pastorsämbete till hälsovårdsnämnd insända förteckning över de barn, som under nästföregående kalenderår fyllt två år men icke undergått verksam ympning. Hälsovårdsnämnden skall

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

därefter tillställa den, som har vårdnaden om sådant barn, uppmaning att låta ympa barnet jämte uppgift om tid och plats för ympning, som enligt vad i 14 § stadgas skall anordnas för allmänheten. Formulär till sådan uppmaning fastställas av medicinalstyrelsen.

12 §.

När förteckning upprättas över de barn inom skoldistriktet, vilka under året inträda i den för skolgång bestämda åldern, åligger det pastorsämbetet att i förteckningen för varje barn göra anteckning, huruvida barnet undergått verksam skyddskoppympling.

Sedan förteckningen översänts till skolrådet (folkskolestyrelsen), har detta att tillställa skola, där i förteckningen angivet barn är intaget, erforderligt utdrag av förteckningen.

13 §.

Då ympning verkställts enligt 2 § eller med stöd av bestämmelserna i 3 § på någon tillhörande krigsmakten, skall anteckning om ympningen och dess verkan göras i den ympades inskrivningsbok eller däremot svarande handling.

Då i annat fall än nu sagts ympning anordnats av offentlig myndighet och besiktning verkställts, åligger det ymparen att för varje ympad person på begäran kostnadsfritt utfärda intyg om ympningen och dess verkan.

14 §.

I stad, köping eller municipalsamhälle med egen tjänsteläkare åligger det hälsovårdsnämnden att på lämpligt sätt anordna ympning för allmänheten och utse ympare.

För befolkningen å landsbygden böra anordnas ympnings- och besiktningmöten. Plan för dylika möten skall uppgöras av vederbörande tjänsteläkare i samråd med hälsovårdsnämnderna och insändes för fastställelse till förste provinsialläkaren, som förordnar ympare, där sådan ej förordnats av medicinalstyrelsen, samt i fall av behov särskild besiktningförrättare. Hälsovårdsnämnden har att för mötet tillhandahålla lämplig lokal.

För verkställande av ympning å skolbarn enligt 7 § skall, där skolläkare ej finnes, ympare förordnas beträffande skola i ort, varom i första stycket här ovan sägs, av hälsovårdsnämnden samt beträffande annorstädes belägen skola i den ordning, varom stadgas i andra stycket.

Hälsovårdsnämnds beslut enligt första eller tredje stycket skall, utom såvitt angår Stockholm, Göteborg, Malmö och Norrköping, genast meddelas förste provinsialläkaren.

15 §.

Ympning må icke verkställas av annan än den, som äger behörighet att utöva läkarkonsten.

Utän hinder av vad sålunda stadgats må, där det finnes nödigt för verkställande av ympning enligt 3 §, till ympare förordnas medicine kandidat,

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

som undergått föreskriven kurs i skyddskoppympning. Sådant förordnande meddelas av medicinalstyrelsen.

16 §.

Tjänsteläkare är skyldig att verkställa ympning inom sitt tjänstgöringsdistrikt eller huvudsakliga verksamhetsområde, såframt icke medicinalstyrelsen helt eller delvis befriat honom därifrån och förordnat annan ympare. Sådan skyldighet åligger dock ej förste provinsialläkare.

För område, inom vilket ympning påbjudits enligt 3 § första stycket, må på därom gjord framställning medicinalstyrelsen tillfälligt förordna ympare.

Om förordnande av ympare samt om dennes tjänstgöringsområde och tjänstgöringstid skall medicinalstyrelsen lämna länsstyrelsen, tjänsteläkaren och hälsovårdsnämnden underrättelse.

17 §.

Ympning, som verkställas å ympnings- eller besiktningsmöte eller eljest på föranstaltande av offentlig myndighet, är avgiftsfri. Till ymparen eller besiktningsförrättaren utgår för varje ympad eller besiktigad person ävensom för person, som undersökts för ympning men ej ympats, ersättning av allmänna medel med belopp, som Konungen bestämmer. Där ymparen eller besiktningsförrättaren icke är bosatt å orten, äge han därjämte rätt till resekostnads- och traktamentsersättning av allmänna medel enligt av Konungen fastställda grunder.

18 §.

Har till följd av ympning uppkommit sjukdom eller skada, som medfört döden eller varat längre än tre veckor efter dagen för ympningen, må Konungen, *där synnerliga skäl därtill föranleda*, bestämma, att ersättning av allmänna medel skall utgå till den sjuke eller skadade eller, om denne på grund av sjukdomen eller skadan avlidit, till den som för sitt uppehälle varit av hans arbete väsentligen beroende. Utan hinder av vad sålunda blivit bestämt, må Konungen annorledes förordna, när väsentligt ändrade förhållanden påkalla det.

Har till följd av ympning uppkommit sjukdom eller skada, som medfört döden eller varat längre än tre veckor efter dagen för ympningen, må Konungen, *när skäl därtill äro*, bestämma, att ersättning av allmänna medel skall utgå till den sjuke eller skadade eller, om denne på grund av sjukdomen eller skadan avlidit, till den som för sitt uppehälle varit av hans arbete väsentligen beroende. Utan hinder av vad sålunda blivit bestämt, må Konungen annorledes förordna, när väsentligt ändrade förhållanden påkalla det.

Om ersättning för sjukdom eller skada till följd av ympning, som verkställts under militär tjänstgöring, är särskilt stadgat.

*(Kungl. Maj:ts förslag.)**(Utskottets förslag.)*

19 §.

Beslut, varigenom ympning påbjudits enligt 3 eller 5 §, länder till efterrättelse utan hinder av förd klagan.

20 §.

Vägrar den, som enligt 2 § eller 3 § andra stycket är ympningspliktig, att undergå ympning, äger vederbörande chef det oakttat föranstalta om ympningens verkställande.

Vid tredska av den, som skall ympas på grund av bestämmelserna i 3 § första stycket eller 5 §, äger vederbörande ympare hos polismyndigheten påkalla erforderlig handräckning.

Ympare äger påkalla biträde av polismyndighet för efterspanande av person, varom i 5 § sägs.

21 §.

Länsstyrelsen har att vaka däröver, att hälsovårdsnämnderna och skolråden (folkskolestyrelserna) i länet fullgöra vad dem åligger med hänsyn till skyddskoppymningen, för vilket ändamål länsstyrelsen, där det finnes av nöden, äger förelägga lämpliga viten.

22 §.

Rörande tillverkning och tillhandahållande av vaccin samt beträffande vad ympare och besiktningsförrättare hava att iakttaga skall medicinalstyrelsen meddela de allmänna föreskrifter, som erfordras för en ur hälsovårdsynpunkt betryggande anordning av skyddskoppymningen.

23 §.

Den, som anställer, till tjänstgöring mottager eller å sjömanshus inskriver någon i strid mot bestämmelserna i 6 §, straffes med böter från och med fem till och med trehundra kronor.

24 §.

Till dagsböter dömes

a) den, som verkställer skyddskoppymning utan att vara därtill behörig; samt

b) ympare eller besiktningsförrättare, som vid ympning eller besiktning eller eljest vid fullgörande av vad honom enligt denna förordning åligger visar vårdslöshet, oförstånd eller oskicklighet.

25 §.

Förseelse mot denna förordning hör under allmänt åtal. Åtal skall, där ej målet hör till krigsdomstols behandling, anhängiggöras vid polisdomstol, där sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare eller, där sådan ej finnes, vid allmän domstol.

Förseelse mot denna förordning hör under allmänt åtal. Åtal skall, där ej målet hör till krigsdomstols behandling, anhängiggöras vid polisdomstol, där sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare eller, där sådan ej finnes, vid allmän domstol.

(Kungl. Maj:ts förslag.)

(Utskottets förslag.)

Åtal för förseelse, som i 24 § b) avses, skall dock *alltid* anhängiggöras vid *allmän domstol*.

Åtal för förseelse, som i 24 § b) avses, *må* dock *ej* anhängiggöras vid *polisdomstol eller poliskammare*.

26 §.

Böter och viten, som ådömas enligt denna förordning, tillfalla kronan.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1940, då lagen den 2 juni 1916 om skyddskoppypmpning så ock vad eljest i lag eller särskild författning är stridande mot den nya förordningens bestämmelser skall upphöra att gälla.

Vitesföreläggande, som givits före den 1 januari 1940 i fall, då så icke må ske enligt denna förordning, skall vara förfallet, därest vitet icke av under rätt utdömts före nämnda dag.

B. att riksdagen måtte antaga Kungl. Maj:ts i propositionen framlagda, nedan intagna förslag till

L a g

om upphävande av 128 § strafflagen för krigsmakten.

Härigenom förordnas, att 128 § strafflagen för krigsmakten skall upphöra att gälla.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1940.

C. att motionerna II: 410 och 411 måtte anses besvarade genom utskottets hemställan under A. och B. härovan.

Stockholm den 23 maj 1939.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *Norman, Linder, Hagman, Löfvander, Sten, Wistrand, Näslund** och *Ekströmer*;

från andra kammaren: herrar *Hage, Olovson* i Västerås, *Sandström, Hansson* i Örebro, *Barnekow*, fröken *Andersson* samt herrar *Holm* och *Nyblom**.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer:

1) av herrar *Wistrand, Ekströmer* och *Sandström* samt fröken *Andersson*, vilka anfört:

Enighet råder därom, att ett effektivt skydd mot smittkoppor ur folkhygienisk synpunkt har synnerligen stor betydelse samt att vaccination är det mest verksamma och till synes outhärliga medlet i sådant syfte. Våra svenska läkare torde också vara i det närmaste ense om att de jämförelsevis gynnsamma hygieniska förhållandena i vårt land icke innebära tillräcklig säkerhet mot smittkoppepidemier, ifall det genom vaccinationen uppkommande immunitetsskyddet avsevärt förminskas. I enlighet härmed anser man jämväl, att den sålunda erhållna immuniteten icke kan ersättas genom isolering av smittokällorna jämte efterföljande vaccination av dem, som varit i beröring med de sjuka.

Uppenbarligen åstadkommes den mest omfattande vaccinationsfrekvensen och det fullständigaste immunitetsskyddet, om barnvaccination är obligatorisk. Tillika bestyrker läkareerfarenheten, att vaccinationen i spädbarns-åldern medför den minsta olägenheten för barnet och således även för dess vårdare. I de fall då förstagångsvaccinering måste utföras på vuxna, vare sig å värnpliktiga eller vid epidemier, bli olägenheterna väsentligt större.

Erfarenheten från länder, där barnvaccination icke finnes genomförd, synes giva vid handen, att antalet vaccinerade starkt nedgår. Det torde således icke finnas något stöd för antagandet, att man genom uppmuntran till frivillig barnvaccination skulle kunna erhålla samma eller liknande resultat som genom den obligatoriska barnvaccineringen.

Att i strid mot en alldeles öfverväldigande mening inom den svenska läkarvetenskapen och de praktiskt erfarna läkarna borttaga den obligatoriska barnvaccinationen synes således utgöra en eftergift för en sakligt ogrundad opinion. En sådan försämring av skyddet för befolkningen mot en allvarlig sjukdom synes allra minst tillräddlig under nuvarande osäkra förhållanden. Opinionsen bör i stället bemötas genom en klok och omfattande upplysning. Befogade önskemål om befrielse från vaccinationstvånget böra jämväl vinna beaktande, i den mån det låter förena sig med det folkhygieniska intresset.

De sålunda angivna synpunkterna tillgodoses i huvudsak genom det s. k. minoritetsförslaget.

På grund av vad sålunda anförts hemställa vi,

1) att Kungl. Maj:ts proposition icke måtte av riksdagen bifallas;

2) att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande av nytt förslag i ämnet i enlighet med de riktlinjer, som ovan angivits.

2) av herr *Linder*, som anförde:

Grundvalen för ifrågavarande Kungl. proposition utgör vaccinationsutredningens betänkande. Av detta framgår, att meningarna i huvudfrågan — principiell obligatorisk barnvaccinering eller ej — varit delade. *Majoriteten*, bestående av en högre administrativ ämbetsman, en tidningsman, tillika politiker, samt en läkare, har ansett barnvaccinationen böra vara frivillig. *Minoriteten*, bestående av två läkare, har i princip bibehållit den obligatoriska barnympningen.

Över vaccinationsutredningens betänkande hava en mängd yttranden blivit infordrade. Resultatet därav har blivit, att en överväldigande läkarmajoritet ställt sig på utrednings*minoritetens* sida. Sålunda hava medicinalstyrelsen, medicinska fakulteten i Uppsala, medicinska fakulteten i Lund, svenska läkarsällskapet, Sveriges läkarförbund, svenska stadsläkarföreningen, svenska provinsialläkarföreningen samt karolinska institutets lärarkollegium (dess majoritet) tillstyrkt utrednings*minoritetens* förslag, att gällande barnympningstvång skall bibehållas. — Vid en hänvändelse till troligen *alla* Sveriges 3,397 läkare ha till dags dato ej mindre än 2,888 uttalat sig för den obligatoriska barnvaccinationens bibehållande. I mellanskillnaden, 491, ingå till en mycket stor del sådana läkare, vilka redan förut å tjänstens vägnar svarat.

Den fråga, som det här gäller att taga ståndpunkt till, har länge utgjort ett starkt irritationsmoment bland stora delar av vårt lands befolkning. Tack vare en i det hela med obestridligt lyckligt resultat sedan många år tillbaka i vårt land genomförd ympning mot smittkoppor har det folkliga intrycket av denna sjukdom så småningom kommit att förtona och faran för densamma syntes så överklig, att skyddskoppympningens betydelse börjat förlora sitt fäste bland stora lager av vårt folk.

När en lekman nu går att taga ställning till denna fråga, förefaller det, som om den enda säkra grunden för ett ställningstagande vore den medicinska sakkunskapens omdöme. Sedan många år tillbaka och i alltjämt växande omfattning har vårt folk med synnerlig aktning och respekt lyssnat till den medicinska sakkunskapens råd och anvisningar samt funnit sig väl därav. Det är under sådana omständigheter svårt att förstå, varför ej samma förtroende, när det gäller vaccinationsfrågans bedömande, bör tillkomma läkarna som det eljest är fallet, när det gäller medicinska frågor. Den svenska läkar-

vetenskapens rykte och anseende över snart sagt hela den bildade världen och ej minst hos vårt eget folk borde, tycker man, göra läkarnas omdöme i vaccinationsfrågan förtjänt av det största beaktande och vara klart vägledande för lagstiftaren.

Väl har framkommit det påståendet, att det lagförslag, som i den Kungl. propositionen förelagts riksdagen, hade sin grund i *folkpsykologiska* synpunkter. Väl är det också riktigt, att lekmannens praktiska omdöme ofta gör sig gällande i förvaltningsfrågor eller i ekonomiska frågor gentemot läkarens uppfattning. Men föga förtroendegivande torde allmänt anses vara att låta en folkpsykologisk synpunkt vara avgörande vid bedömandet av möjligheterna att förekomma sjukdomar. Utomordentligt bjärt sticker svagheten hos en sådan folkpsykologisk synpunkt i dagen, då det gäller en sjukdom av så allvarlig beskaffenhet som smittkoppor med en oerhörd smittsamhet och en mycket hög dödlighetsprocent.

Att gällande lag på sina håll vunnit ringa efterlevnad bör ej tagas till intäkt för obehövligheten av skyddskoppypning. Opinionsen mot den obligatoriska barnvaccinationen har vuxit sig stark på bekostnad av farans avlägsna beskaffenhet. Denna opinion har aldrig på allvar stått ansikte mot ansikte med sjukdomens härjningar och har glömt gångna släktens plågor under sjukdomen. Opinionsen har dessliques också så småningom kommit att öva inflytande på övervakande myndigheter och kommit dessa att visa slapphet och undfallenhet, något som fallit sig så mycket lättare, där det redan förut funnits en bristande vilja att ställa sig ruvarande lag till efterrättelse.

Den inställning till saken, som vaccinationsutredningens *minoritet* intagit, måste därför anses väga betydligt tyngre än det förslag, som framburits i den Kungl. propositionen. Uppehållandet av befolkningens ympskydd mot smittkoppor måste anses vara av sådan avgörande betydelse för möjligheten att effektivt bekämpa en utbruten smittkoppepidemi, att kravet på obligatorisk barnympning icke kan eftergivnas. I enlighet härmed bör det av *minoriteten* avgivna författningsförslaget läggas till grund för en ny lagstiftning i förevarande ämne. Nämnda förslag ansluter sig närmare till nu gällande lag, än vad fallet är beträffande den Kungl. propositionen, men innebär på vissa punkter en effektivisering av den nuvarande lagstiftningen. I detta hänseende kan särskilt anföras, att nu gällande lag stadgar skyldighet för vårdnadshavare att låta barn undergå ympning senast under det kalenderår, då barnet fyller sex år. Enligt *minoritetens* förslag skall barn ympas senast under det kalenderår, då det uppnår två års ålder. Därigenom ernås, att barn i regel komma att ympas vid en ålder, då ympbesvären i allmänhet äro synnerligen obetydliga. De fördelar, som därigenom vinnas, anses mycket beaktansvärda. *Minoriteten* inom vaccinationsutredningen har sålunda främhållit, att den nuvarande lagstiftningen genom den möjlighet, den bereder vårdnadshavare av barn att uppskjuta ympningen ända till sexårsåldern, då ympbesvären äro mera uttalade, i icke ringa mån bidragit till att stegra motståndet i vårt land mot den obligatoriska barnvaccinationen. Om barnympningen i enlighet med *minoritetens* förslag skulle komma att framflyt-

tas till åldern före två år, vid vilken ålder ympbesvär anses mera sällan förekommande, synes sålunda kunna förväntas, att motståndet mot barnvaccinationen med tiden kommer att avtaga i styrka.

Även om sålunda *minoritetens* förslag i huvudsak bör läggas till grund för en ny lagstiftning i förevarande ämne, bör dock detta ej äga rum i ett hänseende. Sålunda böra de viten, som enligt förslaget kunna åläggas vårdnadshavare, som underlåtit att vaccinera barn, ej kunna förvandlas till fängelse. Det synes nämligen ej vara förenligt med nutida demokratisk åskådning att i sådana fall, där en djup och fast rotad åskådning eller övertygelse vunnit insteg hos en medborgare, emot honom tillgripa frihetsstraff.

På grund av vad sålunda anförts har jag inom utskottet ansett, att utskottet bort hemställa:

1) att Kungl. Maj:ts förevarande proposition ej måtte av riksdagen bifallas;

2) att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utarbetande av nytt förslag till lagstiftning i ämnet i närmare anslutning på sätt ovan i huvudsak angivits till det förslag, som avgivits av vaccinationsutredningens minoritet.

3) av herr *Norman*,

vilken ansett, att lagförslaget med bibehållande av övriga huvudgrunder bort som allmän regel stadga, att ympning skall ske, innan barnet fyllt två år, med rätt till uppskov efter skriftlig framställning därom från den, som har vårdnaden om barnet.